

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับยุทธศาสตร์การสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจทุเรียน:
กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี*

SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY AND STRATEGIES FOR SUSTAINABILITY OF
THE DURIAN ECONOMY: A CASE STUDY OF CHANTHABURI PROVINCE

พงศ์กิจ จันทเลิศ

Pongkit Chantalerd

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์

Chaiyon Praditsil

ทรงศักดิ์ มีมกระโทก

Songsak Mimgatok

สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Interdisciplinary Program for Sustainable Development

Faculty of Humanities and Social Science Rambhai Barni Rajabhat University, Thailand

Corresponding author E-mail: Chomphunuch.s@rbru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาแนวโน้มปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี และ 2. เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีอย่างยั่งยืน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับยุทธศาสตร์การสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจทุเรียน : กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กรณีศึกษาและวิธีวิทยาการถอดบทเรียน โดยอาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพแบบหลากหลายหรือสามเส้า ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการตีความหมายทางสังคม ในลักษณะต่างๆ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม ได้แก่ การตีความเพื่อจัดกลุ่มข้อมูล การวิเคราะห์เชิงกระบวนการ และการวิเคราะห์เชิงสาเหตุ ผลการวิจัยพบว่า แนวโน้มปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีจะประสบปัญหาหลักด้านคู่แข่งชั้นมีปริมาณการเพาะปลูกในพื้นที่จังหวัดจันทบุรีเพิ่มมากขึ้น ความเป็นธรรมด้านการตลาด ซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาเราสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีอย่างยั่งยืนได้โดยประยุกต์ทฤษฎีใหม่และหลักการทรงงานที่สำคัญ ส่วนข้อเสนอแนะในการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อสร้างความยั่งยืนของทุเรียนสามารถบูรณาการยุทธศาสตร์ที่สำคัญได้ 5 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพของทุเรียน ยุทธศาสตร์การแสวงหาตลาด

ส่งออกอื่น ๆ ที่มีศักยภาพ ยุทธศาสตร์ 3 กำลังเสริม ยุทธศาสตร์การส่งเสริมระบบตลาดออนไลน์ และยุทธศาสตร์การส่งเสริมการนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน

คำสำคัญ: ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, ยุทธศาสตร์เพื่อความยั่งยืน, เศรษฐกิจทุเรียน

Abstract

The aims of this to study the trends of durian economic crisis in Chanthaburi Province and to propose a sustainable solution to the durian problems in Chanthaburi Province according to the Sufficiency Economy Philosophy and Strategies for Sustainability of the Durian Economy: A Cas study of Chanthaburi Province. This research used a qualitative research methodology, a case study research methodology and Lesson-learned method based on data collection from documentary studies and in-depth interviews from key informants selecting by specific sampling. The qualitative data were examined using a triangular method. The data were analyzed using a qualitative research method the interpretation of social meaning in various ways, which was a social phenomenon, namely interpretation in group analysis and causal analysis. The results of the research found that: The results showed that trends in durian economic crisis in Chanthaburi province will face the main problem of competitors who have more cultivation in Chanthaburi Province will face the main problem of competitors who have more cultivation in Chanthaburi Province and unfair marketing. To solve the problems, we can apply the philosophy of sufficiency economy as a guideline to solve the durian problems in Chanthaburi Province sustainably by applying new theories and principles of the work. Suggestions for strategy formulation which can be formulated in 5strategies including strategies for improving the quality of durian, strategies for seeking other potential export markets, strategy 3 reinforcement strategies for promoting online market systems and strategies to promote the concept of circular economy.

Keywords: Sufficiency Economy Philosophy, Strategies for Sustainability, Durian Economy

บทนำ

ทุเรียนถือเป็นผลไม้ที่มีความสำคัญต่อภาคการเกษตรของประเทศไทย เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีการเติบโตของรายได้สูงอย่างต่อเนื่อง ในปี 2564 มีรายได้แซงหน้าพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น ๆ ไปแล้ว เนื่องจากทุเรียนเป็นที่นิยมของต่างประเทศโดยเฉพาะความต้องการจากตลาดจีนที่เพิ่มขึ้น แม้ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาจะเกิดการระบาดของโควิด-19 แต่การส่งออกทุเรียนยังสามารถทำได้ดี ขณะที่ราคาก็ยังอยู่ในระดับสูง การขยายตัวเฉลี่ยของมูลค่าทุเรียนในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา พบว่า เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 21.2 ต่อปี สะท้อนถึงราคาที่เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับกระแสนิยมบริโภคทุเรียนที่เติบโตขึ้นจากในและนอกประเทศในช่วงที่ผ่านมา ทั้งนี้ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) ได้ประมาณการผลผลิตทุเรียนที่จะออกสู่ตลาด ในปี 2561 รวบรวม 798,008 ตัน ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงกว่าผลผลิตปี 2560 ถึงร้อยละ

25.7 จากอันติสของการเพิ่มขึ้นของพื้นที่เพาะปลูกในปี 2556 จะทยอยให้ผลผลิตในปีนี้น่ามากกว่าในอดีต (ศิริดา ศิริบุญจฤกษ์, ม.ป.ป.) ถึงแม้ในปัจจุบันความต้องการบริโภคทุเรียนในตลาดโลกมีปริมาณที่สูงขึ้น แต่ประเทศไทยอาจต้องเผชิญกับปัญหาความท้าทายที่จะเกิดวิกฤติปัญหาทุเรียน เนื่องจากการเกิดขึ้นของคู่แข่งที่เพิ่มขึ้นในอนาคต กล่าวคือ มีการปลูกทุเรียนในหลายพื้นที่ของประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนด้วย เช่น มาเลเซีย ลาว เวียดนาม ฟิลิปปินส์ เป็นต้น เพราะมีสภาพที่เหมาะสมเอื้อต่อการเพาะปลูกทุเรียนในพื้นที่ รวมไปถึงการที่ประเทศจีนสนับสนุนและส่งเสริมการปลูกทุเรียนในประเทศ เช่น เกาะไหหลำ มณฑลไห่หนาน เป็นต้น เท่ากับว่าในอนาคตหากตลาดคู่ค้าสำคัญอย่างประเทศจีนถูกช่วงชิงไป อาจจะนำมาสู่ผลกระทบต่อประเทศไทยและระบบเศรษฐกิจทุเรียนของประเทศไทย ทั้งในทางตรงและทางอ้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จังหวัดจันทบุรีเป็นแหล่งปลูกมากที่สุดและได้รับความนิยมมากที่สุดในการซื้อเพื่อจำหน่ายทั้งภายในและภายนอกประเทศ สืบเนื่องมาจากประเด็นหลัก 3 ประการ ได้แก่

1. พื้นที่สำหรับการเพาะปลูกมาก โดยทั้งนี้ได้ยกตัวอย่างทุเรียนของจังหวัดจันทบุรีซึ่งขึ้นชื่อเรื่องรสชาติและการเพาะปลูกที่มีคุณภาพสูง ในปี 2560 จังหวัดจันทบุรีมีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 2,600 ไร่ เปรียบเทียบกับจังหวัดจันทบุรีมีพื้นที่อยู่ที่ประมาณ 210,000 ไร่ และสามารถขยายพื้นที่เพาะปลูกได้อีก จึงส่งผลให้ผู้ค้าคนกลางให้ความสนใจในการตั้งลานรับซื้อผลผลิตทุเรียนของจังหวัดจันทบุรีมากกว่า

2. สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ มีความเหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกทุเรียน โดยสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่เพาะปลูกทางภาคใต้ ซึ่งเป็นเชิงเขาส่งผลให้การขนส่ง ขนย้ายผลผลิตมีความยากลำบากกว่าในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี สำหรับภูมิอากาศของจังหวัดจันทบุรีมีฝนตกชุกใกล้เคียงกับพื้นที่ทางภาคใต้ส่งผลให้ผลผลิตมีคุณภาพดี เนื่องจากทุเรียนมีความต้องการน้ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีน้ำน้อยกว่าหากมีการเพาะปลูกมากจะส่งผลให้เกิดการขาดแคลนน้ำสำหรับผลผลิตทุเรียน

3. การคมนาคมขนส่งผลผลิตทุเรียนสู่ตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งในปัจจุบันการขนส่งตั้งแต่แหล่งผลิตซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องลดระยะทางเพื่อลดต้นทุน ในภาคการขนส่งสินค้า โดยปัจจุบันการขนส่งประกอบด้วยทางเครื่องบิน ทางรถยนต์ขนส่ง ทางรถไฟขนส่ง และทางเรือ

จากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะพบว่าในปัจจุบันทุเรียน คือ พืชส่งออกที่สำคัญอันดับหนึ่งของประเทศไทย มีมูลค่าการส่งออกในปี 2564 เป็นมูลค่า 109,205 ล้านบาท คิดเป็นอัตราการขยายตัวเมื่อเทียบกับปี 2563 คิดเป็นอัตราการขยายตัว ร้อยละ 66.39 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564) และมีแนวโน้มที่จะมีพื้นที่การปลูกทุเรียนที่เพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี และผลผลิตของทุเรียนที่ออกมาสู่ตลาดก็มีเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากความต้องการบริโภคทุเรียนภายในประเทศนั้นยังมีการบริโภคที่ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนที่ส่งออก การพึ่งพาตลาดส่งออกของทุเรียนโดยที่มีคู่ค้ารายสำคัญ คือ จีน ฮองกง และไต้หวัน พร้อม ๆ กับความท้าทายใหม่ที่เพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการปลูกทุเรียนในประเทศเพื่อนบ้านอาเซียน อย่างเช่น ลาว เวียดนาม ฟิลิปปินส์ เป็นต้น ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะเป็นผู้นำการส่งออกทุเรียนในช่วงตลอดเวลาที่ผ่านมา ในพื้นที่จังหวัดจันทบุรีที่เป็นพื้นที่สำคัญในเชิงการปลูกทุเรียนเป็นสำคัญ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของทั่วประเทศ แต่ก็ยังมีความ

วิตกกังวลเกี่ยวกับการส่งเสริมให้เศรษฐกิจทุเรียนมีความยั่งยืน ดังนั้น จึงเป็นโจทย์ที่น่าศึกษาว่าจะทำอย่างไรที่จะสร้างความยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี

อย่างไรก็ตาม แนวทางหนึ่งในการสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจทุเรียนที่มีองค์ความรู้อยู่ในวงวิชาการไทย และในวิถีชีวิตของชาวสวนในจังหวัดจันทบุรี ก็คือการใช้แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากชาวสวนทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีนั้น ถือได้ว่าเป็นเกษตรกรรายย่อยเป็นหลัก เช่น มีพื้นที่ปลูกทุเรียนโดยเฉลี่ยไม่เกิน 20 ไร่ (นุ่นหนู, 2566) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาว่าจะประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาเป็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนให้เกิดความยั่งยืนของเศรษฐกิจทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีได้อย่างไร จึงทำวิจัยเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับยุทธศาสตร์การสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจทุเรียน: กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี นี้ขึ้นมา จึงคาดหวังผลการศึกษจะสามารถเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาวิกฤติทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีที่คาดว่าจะเกิดขึ้นมาในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวโน้มปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีอย่างยั่งยืน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกรณีศึกษา (Case-study Methodology) และวิธีวิทยาการถอดบทเรียน (Lesson-Learned Methodology) ดังนี้

การวิจัยเชิงกรณีศึกษาที่นำมาใช้ในโครงการวิจัยนี้เป็นเทคนิคการเลือกกรณีศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินการเศรษฐกิจทุเรียน วิธีวิทยาของกรณีศึกษาเป็นการเลือกตัวอย่างอย่างเจาะจงบนตรรกะของการเลือกกรณีศึกษาที่ให้ข้อมูลสารสนเทศจำนวนมากสำหรับการศึกษาลึกในแต่ละกรณี (Information-rich cases for Study in Depth) (Patton, M., 1990) และกลยุทธ์ในการเลือกตัวอย่างดังกล่าวจะใช้เทคนิคการเลือกตามเกณฑ์ความโดดเด่น ในการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อดำเนินการทำเศรษฐกิจทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นการเลือกตัวอย่างตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด (Patton, M., 1990)

สำหรับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยมี ได้แก่ การศึกษาเอกสาร ประกอบด้วย เอกสารชั้นต้น (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ผู้วิจัยถือว่าเป็นข้อมูลดิบ ข้อมูลส่วนนี้ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ได้แก่ เอกสารการประชุมกลุ่ม บันทึกการประชุม เอกสารทางราชการ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น เอกสารชั้นรอง (Secondary Data) เป็นเอกสารที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว เอกสารชั้นรองเหล่านี้ที่สำคัญ ได้แก่ ตำราทางวิชาการ บทความวิชาการ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ เป็นต้น นอกจากนี้จะยังใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก สัมภาษณ์กลุ่มย่อย และสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า โดยมุ่งรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ (Field Research) โดยการใช้แนวสัมภาษณ์เจาะลึก โดยอาศัยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informants) ซึ่งได้มาจากการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

ส่วนการตรวจสอบข้อมูลซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้หลักการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) จากนั้น ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการตีความหมายทางสังคม (Social Meaning) ในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม โดยจะมีเทคนิคการวิเคราะห์ที่จะนำมาใช้ได้แก่ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2559) การตีความเพื่อจัดกลุ่มข้อมูล (Grouping) การวิเคราะห์เชิงกระบวนการและการวิเคราะห์เชิงสาเหตุ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. แนวโน้มปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี

ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาเศรษฐกิจทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี พบว่า มีแนวโน้มจะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี ดังนี้

1.1 คู่แข่ง การส่งออกของทุเรียนอาจต้องเผชิญกับคู่แข่งที่เพิ่มขึ้นในอนาคต ดังนี้

1) ประเทศมาเลเซีย เป็นคู่แข่งสำคัญของไทยในการส่งทุเรียนไปยังประเทศจีน เนื่องจากจีนได้อนุมัติให้มีการนำเข้าทุเรียนพันธุ์มูซังคิง (Musang King) จากมาเลเซียได้ โดยในเดือนมิถุนายน 2562 มาเลเซียเริ่มส่งออกทุเรียนแช่แข็งแบบมีเปลือกทั้งลูกไปตลาดจีนครั้งแรก (เดิมจีนให้นำเข้าเฉพาะผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูป แช่แข็ง และเนื้อทุเรียนแช่แข็งเท่านั้น) ความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในประเทศจีน สำหรับผลิตภัณฑ์ของมาเลเซียที่เรียกว่า “Musang King” ซึ่งได้รับการขนานนามว่า “Hermes of durian” ในประเทศจีน

2) ประเทศฟิลิปปินส์ มีรายงานว่าแหล่งปลูกทุเรียนในฟิลิปปินส์ เมืองดาเวา (Davao) ได้เพิ่มพื้นที่ปลูกทุเรียนอีก 500 เฮกตาร์ และมีผู้นำเข้าบางส่วนได้ติดต่อเจรจาเพื่อจองทุเรียนสดไว้จำนวนมาก ซึ่งในระยะที่ทุเรียนให้ผลในเร็ว ๆ นี้ คาดว่าฟิลิปปินส์จะมีการเจรจาเพื่อให้จีนเปิดตลาดนำเข้าทุเรียนได้ โดยข้อมูลจากสำนักงานสถิติฟิลิปปินส์ระบุในปี 2561 ฟิลิปปินส์ ผลิตทุเรียนได้ 59,027 ตัน เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 14 และคาดว่าผลผลิตจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้

3) ประเทศจีน ได้เริ่มการศึกษาและทดลองปลูกทุเรียนเองในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยเฉพาะบนเกาะไหหลำ มณฑลไห่หนาน ซึ่งใช้เป็นแหล่งในการปลูกเจาะโดยทดลองปลูกทุเรียนมาตั้งแต่ปี 2557 จำนวน 40 ตัน และสามารถให้ผลผลิตทุเรียนหมอนทอง สามารถเก็บเกี่ยวได้ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2562 ได้สำเร็จ ซึ่งจีนจะมีการดำเนินการและทดลองวิจัยเพิ่มเติม ทั้งเรื่องของการปรับพื้นที่เพาะปลูกให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และการกลายพันธุ์หรือการปรับตัวของพันธุ์ทุเรียนที่ต้องอาศัยการศึกษาเพิ่มเติม ดังนั้น ในอนาคตหากจีนผลิตทุเรียนเพื่อป้อนความต้องการบริโภคในประเทศไทยได้ จะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยโดยตรง

4) ประเทศเวียดนาม ข้อมูลระบุว่า ปี 2564 เวียดนามมีพื้นที่ปลูกทุเรียน 50,000 เฮกตาร์ หรือราว 3.12 แสนไร่ มีผลผลิตราว 642,600 ตัน ทั้งนี้ คาดการณ์ว่าใน ปี 2569 เวียดนามจะมีปริมาณผลผลิตทุเรียนอยู่ที่ 700,643 ตัน และได้สิทธิการส่งทุเรียนไปจีนเมื่อกรกฎาคม 2565 ทำให้เวียดนามมีข้อได้เปรียบในเรื่องระยะทาง เวลาการขนส่ง และราคาถูกกว่า

จะเห็นได้ว่าคู่แข่งทุเรียนไทยทั้งจากประเทศมาเลเซีย ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศเวียดนาม หรือแม้กระทั่งประเทศจีนเอง สามารถปลูกทุเรียนได้ใกล้เคียงกับไทยมากขึ้นเท่ากับว่าคนจีนมีทางเลือกในการกิน

ทุเรียนจากประเทศอื่น ๆ ได้เพิ่มขึ้น จากแต่ก่อนที่จะมีเพียงทุเรียนจากไทย รวมถึงปัจจุบันประเทศจีนเปิดกว้าง การนำเข้าทุเรียนสดมากขึ้น ส่งผลให้ประเทศกลุ่มอาเซียนทั้งเวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ต่างได้รับสิทธิ์ส่งออก ทุเรียนสดส่งออกไปยังประเทศจีนเช่นเดียวกัน อีกทั้งประเทศจีนสามารถปลูกทุเรียนเอง นำเสนอว่าปัจจัยเหล่านี้ จะกระทบตลาดส่งออกทุเรียนของไทย ทำให้ในอนาคตทุเรียนไทยอาจโดนแย่งส่วนแบ่งในตลาดมากขึ้น

1.2 การปลูกทุเรียนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในจังหวัดจันทบุรี จากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร คาดการณ์ว่าในปี 2566 ผลผลิตทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีจะออกสู่ท้องตลาดมากกว่า 1 ล้านตัน โดยเป็นผลผลิตใน จังหวัดตราด และจังหวัดระยองแห่งละประมาณ 1 แสนตัน ผลผลิตที่เหลือ 8 แสนตัน เป็นของจังหวัดจันทบุรี (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565)

1.3 เกษตรกรขายทุเรียนในราคาที่ไม่เป็นธรรม การเสนอราคารับซื้อทุเรียนของ ผู้รวบรวม/พ่อค้า คนกลางหรือที่เรียกว่า “ล้ง” ที่ไม่เป็นธรรมให้กับเกษตรกร เนื่องจาก ล้งมีอำนาจในการต่อรองราคา และ เป็นผู้กำหนดราคาเอง รวมถึงรู้ขั้นตอนและกระบวนการ ในการส่งออกไปประเทศจีน จึงมักเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ ล้งเสนอราคาที่ไม่เป็นธรรมให้กับเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรไม่มีทางเลือก และผูกขาดเฉพาะตลาดจีน

ราคาที่ไม่เป็นธรรม หมายถึง การตั้งราคาและเงื่อนไขที่มีโอกาสเกิดแข่งขันไม่เป็นธรรมหรือ มี “อำนาจเหนือตลาด” เช่น การขายต่ำกว่าต้นทุน กำหนดราคาซื้อและขายด้วยสินค้าเดียวกัน ด้วยราคาแตกต่าง ให้กับคู่ค้าต่างรายในราคาที่แตกต่างกัน และกำหนดราคาซื้อและขายสินค้าชนิดเดียวกันด้วยราคาแตกต่างให้กับคู่ ค้าต่างราย ในราคาที่เดียวกัน เป็นต้น ในกรณีทุเรียน พบว่าเกษตรกร “เคย” มีการตั้งราคาทุเรียนที่แตกต่างกับ ลูกค้า ได้สิทธิในการซื้อวัตถุดิบการผลิตในราคาที่ต่ำจากเครือข่าย และได้กู้ยืมเงินจากธุรกิจเครือข่าย ในขณะที่ พ่อค้าคนกลางและผู้ส่งออก มีพฤติกรรมการตั้งราคารับซื้อไม่เป็นธรรม โดยการตั้งราคาขายที่ต่ำและมีการกระทำ หรือตกลงร่วมกันอันมีลักษณะผูกขาดทางการค้า เช่น การประกอบธุรกิจโรงคัดบรรจุผลไม้ (ล้งจีน) โดยมีการ กระทำหรือตกลงร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการเพื่อซื้อผลไม้จากชาวสวนเป็นจำนวนมาก ในขณะเดียวกันก็มีการ กำหนดราคาสำหรับผลไม้บางส่วนให้ต่ำกว่าราคาตลาด การฮั้วกันเพื่อผูกขาดหรือลดการแข่งขัน เช่น การร่วมกัน กำหนดราคาซื้อหรือจำกัดปริมาณของสินค้า หรือร่วมกันกำหนดแบ่งท้องที่ซื้อขาย เป็นต้น

1.4 จากนโยบายของประเทศจีน ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ประเทศจีนมีนโยบาย Zero Covid-19 ส่งผลให้กระทบต่อการส่งออกทุเรียนไทย ซึ่งหาก ในอนาคตเกิดโรคระบาดอื่นขึ้น จีนก็จะ กำหนดนโยบายที่เกี่ยวกับการป้องกันหรือสกัดกั้นโรคนั้น ๆ อีก ก็จะส่งผลกระทบต่อส่งออกสินค้าของประเทศ ไทยอีกเช่นเคย

นโยบาย Zero Covid-19 ของประเทศจีน คือ ตั้งแต่ประเทศจีนพบผู้ติดเชื้อโควิด 19 รายแรกที่เมือง อุ๋ฮั่นเมื่อเดือนธันวาคม 2562 รัฐบาลจีนได้ดำเนินนโยบาย Zero Covidมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปี 2565 เนื่องจาก ข้อจำกัดในการรองรับผู้ป่วยทั้งจำนวนเตียงในโรงพยาบาลและบุคลากรทางการแพทย์ ทำให้จีนต้องการควบคุม จำนวนผู้ติดเชื้อให้ต่ำที่สุดด้วยมาตรการที่เข้มงวดหลายอย่าง เช่น การล็อกดาวน์อย่างเด็ดขาด (The Great Lockdown) โดยมีลักษณะคล้ายกับการปิดประเทศ กล่าวคือ ประเทศจีนใช้มาตรการควบคุมการเดินทางเข้าและ ออกประเทศจีนอย่างไม่มีกำหนด ดำเนินการล็อกดาวน์ในหลายเมืองที่มีผู้ติดเชื้อ เพื่อป้องกันการลุกลามไปเมือง อื่นพร้อมตรวจหาเชื้ออย่างเข้มงวด และกำหนดให้ลงทะเบียนก่อนเดินทางข้ามเมือง นอกจากนี้ ยังมีมาตรการที่

เป็นอุปสรรคในการเดินทางระหว่างประเทศ เช่น หากจะเดินทาง เข้าประเทศจีนจะต้องกักตัวในสถานที่ของทางการ 24 วัน จำกัดจำนวนเที่ยวบินเข้าประเทศ และลงโทษสายการบินที่พบว่ามีผู้ติดเชื้อโควิด 19 โดยสารมา ทำให้จำนวนคนที่เข้า-ออกจีนลดลงจนแทบจะหยุดชะงัก

2. แนวทางในการแก้ไขปัญหาทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีอย่างยั่งยืน

ผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีอย่างยั่งยืน พบว่า เราสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาทุเรียน ในจังหวัดจันทบุรีอย่างยั่งยืนได้ โดยประยุกต์ทฤษฎีใหม่และหลักการทรงงานที่สำคัญ ได้แก่

2.1 ทฤษฎีใหม่ เป็นการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการทำการเกษตร

2.2 หลักการประหยัดเรียบง่ายได้ประโยชน์สูงสุด

2.3 หลักพออยู่พอกิน คือ การมีชีวิตอยู่อย่างเพียงพอ พออยู่พอกินแล้ว จึงขยายขยายให้มีขีดสมรรถนะให้ก้าวหน้าต่อไป

ตัวอย่าง เช่น กรณีของสวนลุงต้อย อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ได้ปลูกทุเรียนโดยอาศัยแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ 34 ไร่ โดยดำเนินการเป็นลักษณะปลูกพืชผสมผสาน ในแปลงเดียวกันเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือกัน ซึ่งในพื้นที่เดียวกันมีไม้ผล ประกอบด้วย ทุเรียน มังคุด เงาะ ลองกอง โดยไม่ยึดติดการแบ่งแปลงการเพาะปลูกแต่อย่างใด วัตถุประสงค์เพื่อให้โรคของพืชไม่สามารถกระจายตัวไปยังพืชอื่นได้ง่าย ประกอบกับการทำปุ๋ยใช้เองเพื่อเป็นการลดต้นทุนอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากลุงต้อยได้นำเศษวัชพืชนามาหมักและใช้สารช่วยย่อยสลายทำให้ได้ปุ๋ยที่มีคุณภาพ สำหรับยาฆ่าแมลงที่เกษตรกรชาวสวนต้องซื้อเป็นจำนวนมากและมีราคาสูงนั้น ลุงต้อยได้ทำยากำจัดและไล่แมลงใช้เองด้วยการทำน้ำส้มควันไม้ และน้ำหมักจากสะเดาใช้ในการกำจัดและไล่แมลงอย่างได้ผลดี ทั้งนี้ยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยและยาได้เป็นอย่างดีอีกด้วย สำหรับการจำหน่ายนั้น ลุงต้อยได้สร้างแบรนด์สวนลุงต้อยขึ้นมาเพื่อรับรองคุณภาพและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ซื้อสินค้าภายในสวนของลุงต้อยเอง โดยการจำหน่ายนั้น ลุงต้อยได้รับการติดต่อจากผู้ค้าภายในประเทศและผู้บริโภคทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งอาศัยการแนะนำแบบบอกต่อเป็นสำคัญ จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าลุงต้อยสามารถที่จะนำเอาคุณลักษณะของการลดต้นทุน ความพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลในการลงทุนได้เป็นอย่างดี ซึ่งที่กล่าวมานี้ลุงต้อยได้นำเอา 3 ห่วง คือ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และ 2 เงื่อนไข คือ ความรู้และคุณธรรม มาใช้ผ่านกระบวนการคิดในหลักพื้นฐานแบบชาวบ้าน นอกจากมีความพอประมาณในการทำงานแล้ว มีเหตุผลในการลงทุน ทำได้โดยมีการวางแผนการจำหน่ายไว้แล้วเพื่อรองรับผลผลิต โดยมีความเชื่อว่าถ้าลุงต้อยทำเช่นนี้แล้วจะได้ประโยชน์อย่างไร คนหรือผู้บริโภคก็จะได้กินผลไม้ได้อย่างมีความสุข สุขภาพดี ไม่มีความกังวลต่อโรคภัยที่จะตามมาภายหลัง (กฤษณะเศรษฐี, 2566)

หลังจากการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์กับเศรษฐกิจทุเรียนของจังหวัดจันทบุรีเป็นพื้นฐานแล้ว จังหวัดจันทบุรีก็สามารถสร้างความยั่งยืนของทุเรียนโดยบูรณาการยุทธศาสตร์อื่น ๆ ที่สำคัญ คือ

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพของทุเรียนใน 2 มาตรการ คือ

1.1 ควรส่งเสริมเกษตรกรให้ผลิตในระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม หรือ GAP (Good Agricultural Practice) ซึ่ง GAP หมายถึง ระบบการผลิตที่ถูกต้องในฟาร์ม โดยพิจารณาตั้งแต่พื้นที่การปลูก การดูแลรักษา การ

เก็บเกี่ยว และการจัดการหลังเก็บเกี่ยว เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ มีลักษณะตรงตามความต้องการ และมีความปลอดภัยต่อการบริโภค ซึ่งเป็นมาตรฐานเริ่มต้นในการทำการเกษตร จะทำให้ได้ทุเรียนที่ปลอดภัย ปลอดภัยจากศัตรูพืชและมีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด โดยใช้แนวทางการให้ความรู้ที่ถูกต้องในการเพาะปลูก การสนับสนุนการปลูกตามความต้องการของผู้บริโภค (Demand Driven) การรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรเพื่อช่วยสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคและช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าทุเรียนไทย รวมทั้งจะต้องส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนรวมตัวกันเป็นกลุ่มในรูปวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์เพื่อเร่งให้มีการพัฒนาสวนทุเรียนที่ผ่านมาตรฐาน GAP มากขึ้น ซึ่งจะเปิดโอกาสขยายตลาดการส่งออกได้ในอนาคต

1.2 ส่งเสริมให้โรงคัดบรรจุ (ล้ง) ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิต หรือ GMP (Good Manufacturing Practice) ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจว่าจะได้รับประทานทุเรียนที่สะอาดและปลอดภัย ตามแนวโน้มของอาหารปลอดภัย (Food Safety) ที่จะมีความเข้มข้นมากขึ้นหลังวิกฤตโควิด-19

ดังนั้น มาตรการส่งเสริมเกษตรกรให้ผลิตในระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม หรือ GAP และมาตรการส่งเสริมให้โรงคัดบรรจุ (ล้ง) ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิต หรือ GMP หมายถึง หลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร เป็นเกณฑ์หรือข้อกำหนดขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในการผลิตและควบคุมเพื่อให้ผู้ผลิตปฏิบัติตาม และทำให้สามารถผลิตอาหารได้อย่างปลอดภัย โดยเน้นการป้องกันและขจัดความเสี่ยงที่อาจทำให้อาหารเป็นอันตราย เป็นพิษ หรือเกิดความไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคหรืออีกนัยหนึ่ง GMP คือ ระบบประกันคุณภาพที่มีการปฏิบัติและพิสูจน์แล้วจากกลุ่มนักวิชาการด้านอาหารทั่วโลกว่า สามารถทำให้อาหารเกิดความปลอดภัยและเป็นที่ยอมรับจากผู้บริโภค โดยอาศัยหลายปัจจัยที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน หากปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดได้ทั้งหมด ก็จะทำให้อาหารมีคุณภาพมีความปลอดภัยและได้มาตรฐาน จึงเป็นเสมือนใบรับรองให้กับทุเรียนของประเทศไทยว่ามีระบบประกันคุณภาพพื้นฐานก่อนที่จะพัฒนาไปสู่ระบบประกันคุณภาพอื่น ๆ ต่อไป ซึ่งหากชาวสวนมีมาตรฐานของ GAP ก็จะทำให้ผลผลิตของประเทศไทยสามารถผ่านเข้าประเทศคู่ค้าแบบประเทศจีนได้อย่างสบาย รวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นตัวกลางในการรับซื้อทุเรียนของเราเพื่อส่งออกไปยังประเทศจีนเองก็ต้องมีใบผ่านด่านอย่าง GMP ด้วยเช่นกัน และเพื่อเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้บริโภคการมีมาตรฐานรองรับเหล่านั้นย่อมเป็นผลดีมากกว่าผลเสียอย่างแน่นอน อีกทั้งไม่เพียงแต่การทำการค้ากับประเทศจีนเท่านั้น แต่มาตรฐานนี้เป็นที่ยอมรับไปทั่วโลก นั่นเท่ากับว่าในอนาคตเรายังสามารถเปิดตลาดไปได้ในอีกนานาประเทศด้วย สามารถสร้างความยั่งยืนของทุเรียนได้ต่อไป

2. ยุทธศาสตร์การแสวงหาตลาดส่งออกอื่น ๆ ที่มีศักยภาพ คือ

2.1 ตลาดตะวันออกกลาง และตลาดอินเดีย เนื่องจากมีประชากรจำนวนมาก และนิยมบริโภคทุเรียนเช่นกัน เพื่อลดการพึ่งพิงตลาดจีนเพียงตลาดเดียว และเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการแข่งขันที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต เนื่องจากประเทศผู้ผลิตทุเรียนอื่น ๆ จะเริ่มพัฒนาพันธุ์และขอเจรจากับจีนเพื่อส่งออกไปจีนได้ อาทิ ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม รวมถึงมาเลเซีย ที่ขณะนี้สามารถส่งออกไปจีนได้แล้ว และกำลังเร่งทำตลาดทุเรียนพันธุ์มูซังคิง (Musang King) ในขณะที่จีนเองก็เริ่มมีการศึกษาและทำแปลงทดลองปลูกในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับทุเรียนเพื่อสร้างตลาดในประเทศเต็มเต็มความต้องการของผู้บริโภคชาวจีนเอง

2.2 ขยายตลาดเงินในมณฑลตอนในที่ยังมีการบริโภคทุเรียนไทยในสัดส่วนน้อย (ตลาดสำหรับสินค้าเกษตรและผลไม้ในจินกระจายอยู่ตามเมืองต่าง ๆ จำนวนมาก ซึ่งผลไม้ของประเทศไทยส่วนใหญ่จะถูกนำเข้าผ่านทาง ฮองกง เซินเจิ้น และกว่างโจว หลังจากนั้นจึงนำไปกระจายไปยังมณฑลอื่น ๆ ต่อไป)

3. ยุทธศาสตร์สามกำลังเสริมทุเรียน Geographical Indication (GI) พบว่า โอกาสทางการตลาดในอนาคตจากการที่ประเทศไทยมีทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองจำนวนมาก ดังนั้น ประเทศไทยจึงได้มีการส่งเสริมทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง เฉพาะถิ่น ที่มีเฉพาะในพื้นที่นั้น ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะตัว และมีรสชาติแตกต่างกันไป ให้ขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indicator) หรือทุเรียน GI เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทุเรียนพันธุ์ท้องถิ่น และรักษาพันธุ์ท้องถิ่นไว้ที่นับวันจะเริ่มหารับประทานได้ยากมากขึ้น อีกทั้งเพื่อช่วยยกระดับรายได้ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ โดยปัจจุบันมีทุเรียน 8 ชนิด ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสินค้า GI แล้ว และยังมีทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองอีกหลายชนิดที่อยู่ระหว่างการขอขึ้นทะเบียนเป็นสินค้า GI อาทิ ทุเรียนทรายขาว ปัตตานี ทั้งนี้ ในช่วงเทศกาลผลไม้หรือฤดูกาลทุเรียน หากมีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้ผู้บริโภค ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้รู้จักทุเรียน GI มากขึ้น ผ่านการสร้างเรื่องราวที่น่าสนใจในแต่ละพื้นที่ในรูปแบบคลิป์วิดีโอหรือเรื่องสั้นก็จะยิ่งช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างความต้องการให้กับสินค้าทุเรียน GI เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นการช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทยอีกด้วย โดยเฉพาะในช่วงหลังโควิด-19 ที่ประเทศไทยจำเป็นต้องเตรียมพร้อมประชาสัมพันธ์จุดแข็งของประเทศไทยในด้านอาหารและเป็นครัวของโลก (Kitchen of the World) โดยมีสินค้าผลไม้ที่มีความหลากหลาย รวมถึงมีสินค้าผลไม้ที่เป็นสินค้า GI โดยเฉพาะทุเรียน ซึ่งมีถึง 8 ชนิด ซึ่งเป็นการเตรียมพร้อมสำหรับการเจาะตลาดใหม่ ๆ ที่มีศักยภาพนอกเหนือจากตลาดจีน สำหรับผู้บริโภคประเทศอื่น ๆ ที่ชื่นชอบทุเรียนอีกด้วย

4. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมระบบตลาดออนไลน์ (e-Marketplace) ซึ่งปัจจุบันได้กลายเป็นช่องทางการตลาดสำคัญสำหรับเกษตรกรและผู้ประกอบการในท้องถิ่นในการระบายสินค้า โดยเฉพาะในช่องทาง Social Media ที่เป็นช่องทางที่ง่ายที่สุด สำหรับการทำการค้าออนไลน์ นอกจากนี้ ยังมีช่องทางออนไลน์อื่น ๆ ที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงและดำเนินการ ได้ง่ายมากขึ้น อาทิ แพลตฟอร์มของกระทรวงพาณิชย์ (Thaitrade.com, kongdeetourthai.com, FB: GI Thailand) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (DGTfarm.com) ไปรษณีย์ไทย (thailandpostmart.com) ธนาкарเพื่อเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร (AFarmmart.com) เอกชน (Shopee, Lazada, JD Central, thaiorganicplatform.com) และแพลตฟอร์มที่เป็นของ Startup คนไทย (Farmto.com, mezfruit.com, Earth Organic)

5. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) มาใช้สำหรับการบริหารจัดการขยะ เปลือกทุเรียนในชุมชน เพื่อสร้างรายได้เพิ่มเติม เช่น การนำเปลือกทุเรียนมาทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ การผลิตฟ้านรองเท้าจากเปลือกทุเรียน การนำเปลือกทุเรียนมาเพิ่มมูลค่าโดยสังเคราะห์เป็น (Carboxymethyl Cellulose: CMC) ซึ่งเป็นโพลิเมอร์ชีวภาพและมีบทบาทในอุตสาหกรรมหลายชนิด เช่น อุตสาหกรรมชักฟอก สิ่งทอ กระดาษ เซรามิก สีขาว อาหารและยา นอกจากนี้ ยังใช้เป็นสารเพิ่มความหนืดและสารยึดเกาะ (Binder) และสารคงสภาพ (Stabilizer) ได้

อภิปรายผล

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับยุทธศาสตร์การสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจทุเรียน: กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี สรุปได้ว่าจังหวัดจันทบุรีมีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาเศรษฐกิจทุเรียนในอนาคต และการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นพื้นฐานในการช่วยให้เศรษฐกิจทุเรียนดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน การชี้ให้เห็นว่าปัญหาแนวโน้มวิกฤติเศรษฐกิจทุเรียนและยุทธศาสตร์สู่ความยั่งยืนดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นองค์ความรู้ใหม่ เนื่องจากเป็นเรื่องที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยของ พระครูไพโรจน์วัฒนาทร (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมความมั่นคงทางอาชีพของกลุ่มผู้ปลูกพืช (ทุเรียน) ในจังหวัดศรีสะเกษตามแนวพระพุทธศาสนา กล่าวถึงปัจจัยด้านรายได้และอาชีพเสริมจะทำให้เกิดความมั่นคง จะเห็นได้ว่างานวิจัยยังไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พระครูไพโรจน์วัฒนาทร, 2564)

2. งานวิจัยของ จรินทร์ บุญญานภาพ, กัญจน์ชญา เม้าสัว, ปทมกร มุลทะสิทธิ์ และ ทฤษฎ์ สุท่าแปง (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินความยั่งยืนเชิงเปรียบเทียบระหว่างระบบ สวนทุเรียนพื้นเมืองแบบวนเกษตร และสวนทุเรียนผสมเชิงพาณิชย์บริเวณพื้นที่ต้นน้ำ ตำบลบ้านด่านนาขาม จังหวัดอุดรธานี ในปัจจุบันการใช้ทรัพยากรที่ดินบริเวณแหล่งต้นน้ำของตำบล บ้านด่านนาขาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ระบบสวนทุเรียนพื้นเมืองแบบวนเกษตร มีความยั่งยืนในทุกมิติมากกว่าระบบสวนทุเรียนผสมเชิงพาณิชย์ โดยเฉพาะผลรวมความยั่งยืนในมิติด้านสังคมและวัฒนธรรม และมิติด้านสิ่งแวดล้อมมีสูงกว่าระบบสวนทุเรียนผสม เชิงพาณิชย์ จะเห็นได้ว่างานวิจัยดังกล่าวไม่มุ่งเน้นดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการสร้างยุทธศาสตร์การสร้างความยั่งยืน (จรินทร์ บุญญานภาพและคณะ, 2565)

3. งานวิจัยของ พระมหาขุนทอง แก้วสมุทร (เขมสิริ), ดร.พระครูไพโรจน์วัฒนาทร ฐานิดา มั่นคง และธายุส ขอเจริญ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ทุเรียน: กระบวนการพัฒนาพืชสวนและความมั่นคงทางอาชีพตามแนวพุทธของประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษ จะเห็นได้ว่างานวิจัยมุ่งเน้นการพัฒนาระบบการเพาะปลูกทุเรียน ยังไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พระมหาขุนทอง แก้วสมุทร (เขมสิริ)และคณะ, 2560)

จากการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่าจังหวัดจันทบุรีมีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาเศรษฐกิจทุเรียนในอนาคต และการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นพื้นฐานในการช่วยให้เศรษฐกิจทุเรียนดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน การชี้ให้เห็นว่าปัญหาแนวโน้มวิกฤติเศรษฐกิจทุเรียนและยุทธศาสตร์ สู่ความยั่งยืนดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นองค์ความรู้ใหม่ เนื่องจากเป็นเรื่องที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยผ่านการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงของผู้ให้ข้อมูลมีความเหมาะสมในการขยายต่อยอดองค์ความรู้ของผู้ปฏิบัติไปยังกลุ่มเกษตรกรให้ทราบถึง วิธีการในการดำเนินการ และการจัดการให้มีความเข้าใจแนวทางและการปฏิบัติให้มากขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ดียิ่งขึ้น

ควรสร้างบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและความเข้าใจ เพื่อสามารถนำเสนอไปยังกลุ่มเกษตรกรเพื่อเป็นการสร้างฐานความเข้าใจต่อการใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการประยุกต์ใช้ในการผลิตทุเรียนและการจำหน่ายทุเรียนได้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรนำเสนอต่อนักวิจัยผู้ที่มีความสนใจในการนำแนวทางศึกษาปัญหาด้านการขยายช่องทางการจำหน่ายให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น
- 2) ควรขยายต่อยอดองค์ความรู้ไปยังไม้ผลประเภทอื่น เช่น ลำไย มังคุด เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านผลผลิตนั้น ๆ ต่อไป
- 3) ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นการตลาดที่ยั่งยืนของทุเรียนจันทบุรีโดยอาศัยกลไกการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นพื้นฐานในการช่วยให้เศรษฐกิจทุเรียนดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- จรัญธร บุญญาภาพและคณะ. (2565). การประเมินความยั่งยืนเชิงเปรียบเทียบระหว่างระบบสวนทุเรียนพื้นเมืองแบบวนเกษตรและสวนทุเรียนผสมเชิงพาณิชย์บริเวณพื้นที่ต้นน้ำ ตำบลบ้านด่านนาขาม จังหวัดอุดรธานี. วารสารวิทยาการสารสนเทศและเทคโนโลยีประยุกต์, 4(1), 13-31.
- ชลธิ นุ่นหนู. (8 กุมภาพันธ์ 2566). การสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจทุเรียน. (พงศ์กิจ จันทเลิศ, ผู้สัมภาษณ์) ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2559). วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคม. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี: โครงการผลิตตำราและเอกสารประกอบการสอน หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์.
- พระครูโพธิ์โรจน์วัฒนาทร. (2564). การส่งเสริมความมั่นคงทางอาชีพของกลุ่ม ผู้ปลูกพืช (ทุเรียน) ในจังหวัดศรีสะเกษตามแนวพระพุทธศาสนา. วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์, 6(2), 329-342.
- พระมหาขุนทอง แก้วสมุทร (เขมสิริ)และคณะ. (2560). รายงานการวิจัย แผนงานวิจัย เรื่อง ทุเรียน: กระบวนการพัฒนาพืชสวนและความมั่นคงทางอาชีพตามแนวพุทธของประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ.
- ศิรดา ศิริเบญจพุกข์. (ม.ป.ป.). ทุเรียนไทยกับความท้าทายที่ไม่ควรมองข้าม. เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2567 จากธนาคารแห่งประเทศไทย: <https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2564). รายงานภาวะเศรษฐกิจการเกษตรภาคตะวันออก. เข้าถึงได้จาก https://www.oae.go.th/assets/portals/1/fileups/bappdata/files/4_%20รายงานภาวะเศรษฐกิจการเกษตรภาคตะวันออกปี%202564%20และแนวโน้มปี%202565.pdf
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (22 ธันวาคม 2565). สศก.เคาะผลพยากรณ์รอบแรก ไม้ผลภาคตะวันออกคาด มีปริมาณ 1.163 ล้านตัน โดยทุเรียน ผลิตเพิ่มขึ้นเพียงชนิดเดียว ขณะที่ มังคุด เงาะ ลองกอง คาดว่าผลผลิตลดลง. เข้าถึงได้จาก สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์: <https://www.oae.go.th/view/1/รายละเอียดข่าว/ข่าว%20สศก./40473/TH-TH>

สุทธิเดช กฤษณะเศรษฐี. (18 มีนาคม 2566). แนวทางในการแก้ไขปัญหาทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีอย่างยั่งยืน.
(พงศ์กิจ จันทเลิศ, ผู้สัมภาษณ์)

Patton, M. (1990). Qualitative evaluation and research methods. Beverly Hills, CA: Sage.